

सुनुवार जातिको परिवर्तित सामाजिक तथा आर्थिक अवस्थाको
एक अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र

संकाय अन्तर्गत सामाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तह

द्वितीय वर्षको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तीको

लागि प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

प्रस्तुतकर्ता

मोहन बहादुर श्रेष्ठ

त्रि. वि. वि. दर्ता नं.: -३०८४९-८९

सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस

मानविकी तथा समाजशास्त्र संकाय

समाजशास्त्र/मानवशास्त्र विभाग

सन् २०१३

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस

मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र विभाग

सिन्धुली

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पसबाट समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिको लागि मेरो निर्देशन र सुपरिवेक्षणमा मोहन बहादुर श्रेष्ठले “सुनुवार जातिको परिवर्तित सामाजिक तथा आर्थिक अवस्थाको एक अध्ययन” विषयमा शोध पत्र तयार पार्नुभएको हो । म उहाँको कार्य प्रति सन्तुष्ट छु र प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मुल्याङ्कनको लागि सिफारिस गर्दछु ।

.....

श्री टिकाबहादुर थापा

शोध निर्देशक

समाजशास्त्र/मानवशास्त्र विभाग

सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस

सिन्धुली

मिति : २०१३ मार्च ३

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस

मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र विभाग

सिन्धुली

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पसबाट समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिको लागि मेरो निर्देशन र सुपरिवेक्षणमा मोहन बहादुर श्रेष्ठले प्रस्तुत गर्नु भएको “सुनुवार जातिको परिवर्तित सामाजिक तथा आर्थिक अवस्थाको एक अध्ययन” विषयको शोध पत्रलाई स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्र मुल्याङ्कन समिति

हस्ताक्षर

१. श्री टिकाबहादुर थापा

शोध निरीक्षक

.....

२. दुर्गाप्रसाद अधिकारी

वाह्य परिक्षक

.....

३. श्री टिकाबहादुर थापा

विभागीय प्रमुख

.....

समाजशास्त्र/मानवशास्त्र विभाग

मिति : २०१३ मार्च २०

कृतज्ञता ज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस मानविकी तथा समाजशास्त्र संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिको लागि यो शोधपत्र प्रस्तुत गरिएको हो । यो शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा आफ्नो अमूल्य समय दिई आवश्यक सल्लाह र निर्देशन प्रदान गर्नुहुने शोध निरीक्षक आदरणीय गुरु श्री टिका बहादुर थापा ज्यू प्रति म सदैव ऋणी रहने छु । सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस, समाजशास्त्र र मानवशास्त्र विभागका आदरणीय गुरुहरु श्री दुर्गाप्रसाद अधिकारी र श्री प्रवीण हायू प्रति पनि हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु । अध्ययनको क्रममा आवश्यक सुचना प्रदान गरी सहयोग गर्नु हुने अध्ययन क्षेत्रका सुनुवार जातिको उत्तरदाता र सहयोगीहरुलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

यो शोधपत्र तयार पार्न आवश्यक सहयोग निरन्तर पुर्याइरहने श्रीमती बन्दना बजगाई र छोरी अन्जना श्रेष्ठ प्रति हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु । शोध कार्यक्रममा प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग पुर्याउनु हुने सम्पूर्ण साथीहरु तथा शुभचिन्तकहरुलाई पनि धन्यवाद दिन चाहन्छु । यसै गरी यो शोधपत्र कम्प्युटर टाइप गरी सहयोग गर्नु हुने मेरी भान्जी सुश्री कल्पना श्रेष्ठ र डिजाइन तथा प्रिन्ट गरी सहयोग पुर्याउने भाइहरु सुर्य तमाङ र ग्लोबल कम्प्युटर प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

मिति : २०१३ जुन २०

मोहन बहादुर श्रेष्ठ
समाजशास्त्र/मानवशास्त्र विभाग
सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस,
सिन्धुली

विषय सुची

पृष्ठ संख्या

सिफारिस पत्र

स्वीकृती पत्र

कृतज्ञताज्ञापन

अध्याय - एक

परिचय	१ - ६
१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि	१
१.२ समस्याको कथन	२
१.३ अध्ययनको सीमा	३
१.४ अध्ययनको उद्देश्य	४
१.५ अध्ययनको महत्व	४
१.६ अध्ययनको संगठनात्मक ढाँचा	५
१.७ अवधारणात्मक ढाँचा	६

अध्याय - दुई

सन्दर्भ साहित्यको अध्ययन	७ - ११
२.१ परिचय	७
२.२ सुनुवार जाति	८

अध्याय - तीन

अनुसन्धान विधि	१२ - १६
३.१ अध्ययन क्षेत्रको छनौटको औचित्य	१२
३.२ अनुसन्धान ढाँचा	१२
३.३ समग्र नमुना छनोट	१३
३.४ तथ्याङ्कको श्रोत र स्वरूप	१३
३.४.१. प्राथमिक श्रोत	१३
३.४.२ द्वितीय श्रोत	१३
३.५ तथ्याङ्क संकलन विधि	१४
३.५.१ अनुसूची अन्तरवार्ता	१४
३.५.२ सहभागी निरीक्षण	१५
३.५.३ अन्तरवार्ता	१५
३.६ तथ्याङ्क विश्लेषण तथा प्रस्तुतीकरण	१५
३.७ तथ्याङ्क संकलनमा देखापरेका समस्याहरू	१६

अध्याय -चार

सामाजिक तथा आर्थिक अवस्था	१७ - २४
४.१ सामाजिक अवस्था	१७
४.२ जनसंख्या	१७
४.३ सुनुवार जातिका भाषा	१७
४.४ सुनुवार जातिका पूजाआजाहरू	१९

४.४.१	कोरा पूजा	१९
४.४.२	बली पूजा	१९
४.४.३	देवा पूजा	२०
४.५.	सुनुवार जातिको सामाजिक संगठन	२०
४.६	परिवार	२०
४.७	नातेदारी व्यवस्था	२१
४.८	नारीको स्थान	२१
४.९.	स्वास्थ्य	२२
४.१०	आर्थिक अवस्था	२२
४.११.	कृषि	२३

अध्याय - पाँच

धार्मिक तथा सांस्कृतिक जनजीवन	२५ - ४४	
५.१	पचिय	२५
५.२	सामाजिक शिष्टाचार	२५
५.३	भोजन तथा पेयपदार्थ	२५
५.४	भेषभुषा र गरगहना	२६
५.५	जीवनचक्र संस्कारहरु	२७
५.५.१	जन्म	२७
५.५.२	न्वारन नामकरण	२८
५.५.३	अन्न प्राशन्न	२९
५.५.४	छेवर	२९
५.५.५	विवाह	३०

५.५.६	ढोग भेट	३४
५.५.७	मृत्यु संस्कार	३४
५.६	चाडपर्व र धार्मिक समारोहहरु	३५
५.६.१	सगुन रीति	३५
५.६.२	छेंगु	३६
५.६.३	काँष	३७
५.६.४	गिल पूजा	३७
५.६.५	चण्डी पूजा	३८
५.६.६	वायू पूजा	४२
५.६.७	शिकारी पूजा	४२
५.६.८	चाडपर्वहरु	४२

अध्याय - छ

सुनुवार जातिको सामाजिक, सांस्कृतिक तथा आर्थिक क्षेत्रमा आएका परिवर्तनहरु ४५ - ५१

६.१	सामाजिक पक्षमा आएका परिवर्तनहरु अ	४५
६.१.१	शिक्षामा आएको परिवर्तन	४५
६.१.२	परिवारको संरचनामा आएको परिवर्तन	४६
६.१.३	स्वास्थ्य सम्बन्धी चेतनामा आएको परिवर्तन	४६
६.१.४	समाजमा महिलाको स्थितिमा आएको परिवर्तन	४६
६.१.५	अन्य जातजातिले हेर्ने दृष्टिकोणमा आएको परिवर्तन	४७
६.१.६	सन्ताप्रति आएको परिवर्तन	४८
६.१.७	अनुभवमा आएको परिवर्तन	४८
६.२	सांस्कृतिक तथा आर्थिक क्षेत्रमा आएको परिवर्तन	४९

६.२.१	विवाह संस्कारमा आएको परिवर्तन	४९
६.२.२	गर्भावस्थामा आएको परिवर्तन	४९
६.२.३	महिलाको अधिकारमा आएको परिवर्तन	५०
६.२.४	चाडपर्वमा आएको परिवर्तन	५०
६.२.५	पेशामा आएको परिवर्तन	५१
६.२.६	घरको बनोटमा आएको परिवर्तन	५१
६.२.७	आधुनिक सामानको प्रयोगमा आएको परिवर्तन	५१

अध्याय - सात

सारांशा तथा निष्कर्ष	५२ - ५५
७.१ सारांश	५२
७.२ निष्कर्ष	५४
सन्दर्भग्रन्थ सूची	
अनुसूची १ र २	

तालिका सूची

तालिका नं.	तालिका विवरण	पृष्ठ संख्य
१	सुनुवार जातिको घरमुलीको आधारमा विवरण	२१
२	सुनुवार जातिले विरामी हुँदा गरिने उपचार पद्धतिको विवरण	२२
३	सुनुवार जातिको पेशागत विवरण	२३
४	सुनुवार जातिको जमिनको आधारमा विवरण	२४
५	सुनुवार जातिको पशुपंक्षीको आधारमा विवरण	२४
६	सुनुवार जातिको बिवाह पद्धतिको विवरण	३३
७	सुनुवार जातिले मान्ने धर्मको विवरण	४४